

Utvandringen. Nyorientering.

Under flera år har det pågått en intensiv emigration från Estlands svenskbygd till Sverige. Emigranterna ha i främsta rummet utgjorts av unga flickor, som sökt anställning såsom hembiträden i Stockholm med omnejd. Enligt tillgängliga uppgifter torde deras antal numera uppgå till ungefär ett hundra. Utom dessa unga flickor ha även unga män utvandrat. Dessa ha i sin tur sökt anställning såsom jordbruksarbetare på landsbygden. Även de manliga utvandrnas antal torde vara rätt så betydande. Dessutom har även ett antal sökt sig till Gotland och slagit sig ner där.

Nu är det ju inte direkt någonting illa att säga om denna emigration, ty de unga vilja och måste ju söka sig utkomst, där de kunna finna den, ty här hemma är det oftast svårt att få sitt dagliga bröd, medan familjerna i de flesta fall äro rätt stora och gårdarna små.

Men ändå kan man ej lugnt äse denna "massutvandring," ty den medför ödesdigra följder för svenskbygden. Den tömmer byarna på unga människor och nedbringar befolkningens antal. Men så länge ingen möjlighet till draglig utkomst finnes, är det svårt att sätta något hinder i vägen, detta förstå vi mycket väl.

Men sedan dessa unga väl kommit till Sverige och fått fast fot där, huru förhålla de sig då till fosterbygden, till den bygd, där de först sett dagens ljus? Vi veta mycket litet om deras senare öden.

Överallt i bygderna måste bildas en opinion i riktning mot det bättre. Vi måste i många avseenden tala svenska

Kanhända slappas banden mellan hembygden? Om så är fallet, så borde någonting kunna göras för att stärka dessa. Svenskbygden har ej råd till att låta dessa unga människor försvinna i storstadens vimmel, utan ville gärna uppnå och upprätthålla kontakt med dem. Mycket har redan gjorts för den saken av fru H. Hellström, som själv är estlandssvenska, och har lyckats samla ett 50-tal flickor och startat en systerkrets, som tagit till uppgift att förfärdiga olika slags klädesplagg och sedan skickar dessa till Estlands svenskbygd till sina mindre bemedlade fränder. Detta företag är prisvärt och genom detta lära sig de unga kvinnorna att handla och tänka på sådant sätt, som är till gang för dem själva och för deras stam. På senare tider har det emellertid försports att en förening skulle hava bildats, som i främsta rummet upptagit nöjet på sitt program. Detta är också bra, ty de unga behöva även roa sig. Vi våga dock hoppas, att nöjet inte drager bort flickorna från symötena, ty detta skulle vara till skada.

Ett annat sätt att bevara kontakten med hembygden vore att dessa utflugna migrant skulle prenumerera på Kustbon, ty därigenom skulle de bli i tillfälle att följa med vad som tilldrager sig hemma hos de sina.

på ett annat sätt och framförallt måste vi tala svenska till oss själva, tala så, att vi höra och handla därefter. Ringaktningen för arvet — bygdespråket, som trots hån och vanvördnad har slagit sig igenom, och som låtit sig ärvas av far till son — skall försvinna. Medvetandet, att vi höra till den svenska stammen, bör leva friskt och osårbart i våra bröst.

När det i en del trakter vid språkgränsen finnes uppfattningar, enligt vilka bygdemålet rentav skulle vara av sämre slag än högsvenskan, att det t.o.m. skulle vara till förhinder vid inlärandet av högsvenskan, så att man infört estniskan som hemspråk, då be vi få säga, att sådana uppfattningar äro felaktiga och vi hoppas, att de äro av övergående art. Vårt unga släkte av i dag bör redan vara så pass försigkommet, så pass nationalmedvetet, att det icke självt gör slut på "heimbissvenska," den må sen talas på vilken ort som helst i svenskbygden. Det är detta språk, som bör klinga friskt och oförkortat vid barnens lekar, vid spinnrocken, där de små ofta göra sina första lärospån. Bygdespråket är plattformen för vår existens som svenskar. Högsvenskan är för oss umgängesspråket i vidsträckt bemärkelse, det är porten utåt. Högsvenskan kommer aldrig att nå så djupt ned i folksjälens som bygdemålet. Där bygdemålet tystnar, där brister länken mellan förr och nu, där utdör ett gammal-svenskt folk som sådant. — Det är det gamla vårdträdet vid stugans knut vi

Nyorientering...

skola stanna inför med vördnad. Det är de gamles berättelser om sina mödor och lekar vi böra lyssna till med känslor av vördnad och sympati.

I många avseenden har dimman redan börjat skingras i våra bygder. Vi ha från de olika bygderna börjat möta upp som ett folk, men mycket behövs ännu. På samma gång som vi böra hålla fast vid den gamla dialekten, måste vi dock komma ifrån detta sorgliga faktum, att vi i bredare lager icke behärska i tal och skrift en tillräckligt god högsvenska. Vi måste komma så långt, att vårt uppväxande släkte kan läsa och tala en svenska, som vi icke behöva skämmas för, så att vi fritt kunna läsa svensk litteratur och svenska tidningar. — Vi behöva tankar och intryck utifrån, vi behöva näring för vår tanke. Genom läsning av böcker och tidningar kunna vi tillägna oss nytt tankematerial.

Vidare böra vi frigöra oss ifrån laster, som förnedra och förslava oss, utsuga våra pengar och vår tid. Jag menar rusdryckerna. Vårt folk ger ärligen stora summor för dessa. Vi ge våra svårt och dyrt förvärvade slantar åt andra, men när det gäller våra egna företag, stå vi oftast likgiltiga.

Att det ofta är knappt om brödet, veta vi nog, Men vore inte en ny inriktning på vårt eget arbete av nöden. Det behövs kärlek till våra egna företag och förtroende till oss själva och våra egna män. När vi fått detta klart för oss, då har här så småningom börjat glimta fram en aibosvensk gärning kring våra knutar.

Man har sagt om skottarna, att de äro „ett folk för sig.“ Det synes mig, att även vi i många fall borde vara „ett folk för sig.“ Vi borde vara självständigare, och vår gård borde tala om vår självständighet. Oftast är gården kring stugan för trång, träden och fruktträden stå i en klunga alltför nära intill husväggen. — Det är som om torparstämmningen vore oss för kär, som om vi härvidlag icke vågade taga steget ut till rymligare gårdar och vidare perspektiv.

Det har hänt, att vi ha sålt våra gårdar tanklöst åt andra. Sådant får icke ske! Ty, vårt arv är värt att beaktas, och våra gårdar äro en helgad plats, där minnena bo. —

Men om vi till äventyrs skulle bli till ett vandrande, ett tjänande folk och råka där ute finna bättre utkomstmöjligheter än här hemma, måtte vår längtan ändå gå tillbaka till våra barndomshems tegar, så att vi kunde säga med skaldens ord: „Vi hungrade bland våra barndomsbjörkar. Vi fröso hellre på hemmets strand.“ (Z. Topelius) — Vi böra skaffa oss för livet de rätta, bärande idealen, de som skänka livet värde, som bygga upp i stället för att ruinera, så att det icke senare i livet står som överskrift över vår livsväg: „Ett förfelat liv.“

Vi vilja visst icke leva ett fattigmansliv hela livet igenom och ett liv i beroende av andra.

Utan att lyssna till porlet vares sig ifrån höger eller vänster, går en stark ström med egna vågor genom havet. A. S—g.

Från Ruhno.

(Runö).

Mera sällan når oss ett budskap från Ruhno. På grund av öns isolerade läge blir kontakten med fastlandet och den övriga svenskbygden ganska brisfällig. Dock ha vi i vinter då och då råkat runöborna pr radio. Alla radiolyssnares „Farbror Sven“ — Sven Jerring från Sverige var ju ute på Ruhno i höstas och tog upp en hel del „bilder“ från livet därute på grammofonskivor och det är dessa vi sedan hört i radio.

Vintertid är Ruhno så gott som alldeles isolerat från yttervärlden. Per radiotelefon kan man dock komma i förbindelse med ön. Postgången är mycket oregelbunden. Så var det t. ex. två månader mellan den post, som nyligen kom från ön och den föregående. Men så är också en sådan „postfärd“ mycket farlig och mödosam om vintern. När isen lagt sig på Riga viken, är det ingen annan råd för postföraren än att tillsammans med ett par andra duktiga män taga sig till fots vägen fram till fastlandet, dragande en liten båt ef-

ter sig. Rätt ofta händer det, att de stöta på en råk i isen, och då måste de gå i båten. Avståndet mellan Ruhno och Kuressaare är c:a 80 km. Det tar ungef. ett och ett halvt dygn att tillryggalägga denna sträcka till fots. Händer det, att männen bli trötta, måste de vila sig emellanåt. Då stjälpas de helt enkelt båten upp och ned, och krypa in under den i lä för vinden. Födan under en sådan färd utgöres naturligtvis endast av torrskaftning.

Oberoende av isoleringen går dock livet på ön sin gilla gång.

Arbetet på den blivande sjukstugan har börjat. Männerna fälla träd i skogen, virket hugges och köres hem till byn. F. n. har sjuksystemen sina mottagningar hemma hos sig. Hon bor f. ö. i en villa, tillhörande den rikssvenska konstnärinnan Elsa af Kullberg, som i flera år varit bosatt på ön men nu vistas i Sverige. Det är meningen, att den nya sjukstugan även skall omfatta bostad för sjuksystemen.

Under de senaste åren har byggnadsverksamheten på ön varit mycket livlig. De gamla boningshusen voro otidsenliga. I stället ha nu prydliga stugor på två à tre rum och kök jämte vindsrum uppförts. Ungefär hälften av husen i byn äro nybyggda. I en del fall får den gamla stugan stå kvar och tjänstgör då såsom slöjdverkstad. Men oftast rives det gamla boningshuset. Stugorna målas röda med vita knutar.

Stor nytta ha runöborna av sågverket, som de erhöllo för några år sedan. Där sågas bl. a. timret till husen och bräden till båtarna. Det har nämligen uppstått en riktig hemindustri. Om vintern bygges 50—60 roddbåtar, vilka om våren exporteras till Sverige. Runöborna äga själva tre skutor och med dessa samt med ett par förhyrda skutor föras de små båtarna sedan till Stockholm. Då männen alltså äro mycket upptagna med båtbyggeriet, hinna de ej idka salskytte i samma utsträckning som förut. Men dock händer det, att de allt fortfarande gå ut på säljakt, då väder och vind äro gynnsamma.

Runöborna äro händigare. Kan-ske är det helt enkelt av naturtvång som de tvingas att bli mångfrestare i olika yrken. De måste ju ty sig till sig själva.

Bokbeståndet i våra bibliotek.

De offentliga biblioteken ha alltid spelat en betydande roll inom samhället, men knappast någonsin torde deras betydelse varit så omfattande som i våra dagar. Detta beror naturligtvis i främsta rummet därpå, att

Från Ruhno...

Men då man hör, att bland dem även finnes en silversmed, så förstår man, att de måste vara ovanligt händiga och att en inboende skönhetslängtan tagit sig detta bland allmogen rätt ovanliga uttryck.

Peter Schönberg heter silversmeden, som i ett par tiotal år sysslat med att göra broscher, spännen, knappar och ringar, alldeles på egen hand och utan någon som helst läromästare. Hans far är även mycket händig och har under sina välmaktsdagar svarvat fina spinnrockar och varit byns urmakare. Denna händighet har gått i arv till sonen, som bedriver sitt konsthantverk såsom bisyssla. Schönberg är egentligen jordbrukare och handelsman. I sin ungdom sysslade Schönberg litet med att måla tavlor, men hans konstnärliga begåvning tog sig senare uttryck i smideskonsten.

Mest är det naturligtvis runöborna själva, som beställa smycken hos honom. Men även turister och "bekantas bekanta" beställa ibland någon trevlig sak med runömotiv.

Schönberg ritar själv mönstren till sina smycken. Bland de intressantaste äro broscherna med vikingaskeppet och livbojen med ett sälhuvud. Mycket omtyckta äro även mera hjärtstupna motiv, såsom en väppling, ett hjärta, genomstucket med en pil, en ros och kuttrande duvor. Dessa broscher användas av kvinnorna för att hålla ihop sidenduken, som hör till folkdräkten.

Materialet till smyckena måste Schönberg numera köpa. Tidigare fanns det tillräckligt med ryska silverrublar.

För ett par år sedan fick Schönberg uppleva glädjen att sända en kollektion av sina smycken till en utställning av allmokekonstslöjd i Tallinn.

läskunningheten är allmän och på de bredare lagrens större behov av kunskaper. Utom de offentliga biblioteken (kommunala) finnas även andra, som ägas av föreningar och sammanslutningar av olika slag, och vilka främst äro avsedda för resp. sammanslutningars medlemmar.

I svenskbygden är såväl antalet av det ena slaget som av det andra lätt räknat. Bibliotekens antal behöver ej heller vara avgörande, när det är fråga om ett mindre område, ej heller är det absolut nödvändigt att all möjlig litteratur är representerad. Det viktigaste är, att biblioteket innehåller enbart värdefulla böcker. Naturligtvis är det nödvändigt att så många områden som möjligt äro representerade, såväl skön- som facklitteratur i populär form.

Den tiden är för länge sedan förbi även hos oss, då man i brist på bättre läste en hurudan bok som helst flera gånger å rad från pärm till pärm. Den moderna människan läser endast det som är "intressant och trevligt", trots att man i de flesta fall ej har någon utpräglad uppfattning om, varuti det "trevliga" består, men man vet att det skall vara en modernt bok och den skall företråda "moderna" åsikter. Tar man en bok, som är tryckt för tio år sedan, så vinner detta påståendet ej biblioteksbesökarens tilltro. Men är det en så pass ny, att trycksvärtan knappast hunnit torka, ja en sådan går för sig. Detta gäller i allmänhet, men är undertecknad den siste som vill påstå att våra bokmalar skulle vara mera obeslutsamma än andra, när det gäller att välja en god bok ur biblioteket.

I allmänhet är bokbeståndet i våra bibliotek föråldrat, i synnerhet vad skönlitteraturen beträffar. Detta område måste flitigt förnyas, om biblioteket skall fylla sin uppgift. Gamla, gulnade luntor, som rafsats ihop här och där tillfredsställa den moderne läsaren varken med sitt innehåll eller sitt yttre och bli därför utan tvivel till onödig barlast, som endast fyller

Spädbarnsvård.

Klädedräkten.

(Forsättning från föreg. nr.)

I föregående nr behandlades bl. a. spädbarnets bädd. Lika viktigt som det är att bädden hålles i ordning, lika viktigt är det även att barnet har lämpliga klädesplagg. Spädbarnets dräkt bör vara lätt att taga av och på, vara varm, bekväm för barnet och inte hindra kroppens rörelser. Plaggen böra fästas med band, och ej med knappar, än mindre med säkerhetsnålar. Fyller dräkten dessa fordringar, är den helt säkert bra.

Till den vanligast använda spädbarnsdräkten höra en kort skjorta (knytes i ryggen) och ovanpå denna en tröja (av ylle eller bomull beroende på årstiden), en stjärtlapp (helst av gammalt linnetyg, som är mjukt), en mindre och tunnare blöja (även den av gammalt linnetyg, om sådant finnes) i formatet 75 cm × 70 cm, en större blöja (90 × 70) t. ex. av flanell och en gördel (10 × 50) som håller fast blöjorna och knytes framtill. Denna gördel ersätter forna tiders linda. Numera lindas icke barnen. Armarna böra få vara fria.

Under de 4 första levnadsveckorna bör man dessutom använda en navelbinda. Den göres 7 cm bred och 75 cm lång.

Huru många plagg av var sort, som hör till en "babyutstyrel", beror naturligtvis på råd och lägenhet samt på huru ofta man har tvätt.

Vid 3 mån. ålder utbytas blöjorna mot byxor, strumpor och sockor. Knappar få nu förekomma på klädesplaggen. Nu för tiden fås billiga barnunderkläder av trikå, som äro mycket lätt tvättade.

Till barnets dräkt hör slutligen även haklappar.

Spädbarnets dräkt bör vara varm, men dock inte för varm. Alldeles förkastligt är att linda in barnet i ett lager av schalar och filter utanpå den vanliga dräkten.

Forts.

hyllorna i biblioteket men i övrigt äger relativt litet värde.

Bokmal.

Prof. Karling har besökt svenskbygden.

Den 21 och 22 ds gästade prof. Karling Haapsalu, Vormsi och Birkas. Prof. Karling höll föredrag med ljusbilder i gymnasiet över ämnet: Konsten i Estland under den svenska tiden. Det intressanta och synnerligen betydande föredraget avtackades å elevkårens vägnar av mag. Adolfsson.

Samma afton hölls inför fullsatt auditorium föredrag i Hullo skolhus över ämnet: Svenska kyrkor. Föredragshållaren hälsades välkommen av prosten Hj. Pöhl och vormsöbornas tack framfördes av skolföreståndaren A. Nyman.

Onsdag förmiddag gästades Birkas folkhög- och lantmannaskola, där prof. Karling för denna gång avslutade sin mycket givande föredragsresa till svenskbygden.

Svinavel och svinuppfödning.

P. Byström.

(Forts. fr. föreg. nr.)

Därför blir också första kravet: Vi måste övergå till att använda grisar av rastyp och sluta upp med att bildlikt och bokstavligen "köpa grisen i säcken." Har man tur, kan man ju också då få riktigt bra svin, som i varje fall duga till hushållet och kanske också till försäljning, men någon som helst garanti för att det blir ett svin, som duger till export, har man inte.

I fråga om gödsvin för export äro kraven inte så stränga, men liksom ifråga om baconsvin får man inte tänka, att varje svin, som väger mellan 90 och 98 kg duger till att exportera som gödsvin. Även här gäller det, att svinen ej få vara för gamla, inte mer än 10 månader. Vidare få de icke vara använda till avel, suggorna få ej ha haft grisar och galtarna måste vara kastrerade före 2 månaders ålder. "Vildsvinstyper" med stort huvud, liten bakdel och grova ben duga inte heller här. Liksom ifråga om baconsvinen få benen inte heller vara försvagade genom rachitis (engelska sjukan), detta har särskilt be-

tydelse därför, att svin med svaga ben under transporter på båt och tåg få fläsket rött och mindre aptitligt för köparna. Dessutom kasseras alla svin med missbildningar av något slag.

För att förbättra kroppsbyggnaden och därmed möjligheterna att få ut ett tillfredsställande pris för våra svin gäller det i första hand att skaffa rasrena galtar. Detta är ju också ganska lätt, om man vänder sig till Estniska svinavelsföreningen antingen direkt eller till dess konsulenter. Man kan då under vissa garantier få avelsgalt till mycket goda villkor. Vad suggorna beträffar betingarna ju rasrena suggrisar ett högre pris än vanliga grisar på "ladan", men även denna skillnad är överkomlig, ibland är skillnaden liten eller ingen. Men som sagt, det viktigaste är dock galtar. Vi få vidare alldeles lägga bort vanan att bedöma galtar efter sådana grunder som att en galt med grova ben ger avkomma, som växer fort o.s.v. Så länge vi grunda vår bedömning av avelsdjur på liknande och andra rent vidskepelig grunder, så länge komma vi ingen vart, i varje fall inte framåt.

Forts.

Den gångna veckan.

Kriget i Spanien har kommit i ett sådant läge, som låter förmoda, att fientligheterna snart komma att inställas. Republikens president Azana har nedlagt sina befogenheter och dragit sig tillbaka till Frankrike. Likaledes påstås det att de republikanska ministrarna inom de närmaste dagarna skola komma att lämna landet och bege sig till Mexico, där de erbjudits fristad.

General Francos regering har av en mängd länder redan erkänts, och hans trupper äro redo att intåga i Madrid.

Estlands självständighetsdag firades över hela landet med militärparader och fester. Overallt voro stora folkmassor i rörelse, i synnerhet i städerna. Det vackra vädret gynnade dagen i högsta grad.

Våldsamma antityska demonstrationer incensattes av studenterna i Warschau. Demonstraterna

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

A. Stahl, ansvarig red.

E. Nyman, red.-sekr.

Rüütli 3, Tallinn.

Tel. 470-08.

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr 2:—	1 år Ekr. 4:—
1/2 " " 1:—	1/2 " " 2:—

krossade fönster på tyska affärsbyggnader samt även på tyska legationens hus i Warschau. Polisen skingrade dem utan svårighet. Demonstrationerna fingo sitt upphov därav att polska studenter i Danzig förbjudits tillträde till ett kafé.

Den engelska tidningen "The People" uppger, att i fall Frankrike blir angripet, skall England sända 100.000 man och 2000 av sina bästa flygmaskiner till dess hjälp.

Ångfartyget "Alfa," som för några dagar sedan stötte på grund vid Saaremaa har ännu ej kunnat bärgas, och i sakkunniga kretsar anser man, att fartyget kommer att bli vrak, när botten allvarligt skadats.

Natten till tisdagen föll ymnigt med snö i södra och östra delarna av landet, medan den i västra och norra kusttrakterna allt fortvarande lyser med sin frånvaro.

Estlands handelsflotta har under den senaste tiden ökat med ett antal fartyg. De flesta av dessa ha inköpts från England och somliga från Norge och Danmark. Fartygsprisen ha under den senaste tiden visat betydande nedgång, vilken omständighet även bidragit till dessa köp.

Född.

En son.

Maria och Paul Stahl.

Lilla Rågö.